

MEDIEORDLISTA

8

Som inom alla yrken finns det ord och uttryck inom journalistiken och tidningsvärlden som kanske inte hörs någon annanstans. Här är en ordlista för att hänga med i vad tidningsfolk menar. ➔

ANSVARIG UTGIVARE – den som är juridiskt ansvarig för tidningens innehåll.

ARTIKEL – tidningstext längre än en notis.

BANNER – en webbannons som ofta länkar till annonsörernas webbplats.

BERLINER – tidningsformat som är något större än tabloid.

BILDTEXT – text som kompletterar en bild.

BREDDARE – liggande bild i motsats till höjdare.

BROADSHEET – stort tidningsformat (kallas även fullformat/helformat).

BRÖDTEXT – artikelns text utan rubriker och ingress. Ordet kommer från tyskans Brotschiff och syftar på den tryckstil som boktryckaren använde. Brödtext är också ett uttryck från den tid då journalisterna avlönades per tryckt rad – ju fler rader, desto mer pengar och mer ”bröd”.

BYLINE – journalistens namn som oftast placeras efter texten. Fotografens byline placeras i anslutning till bilden.

CREATIVE COMMONS – ett licenssystem där upphovsrättsinnehavare kan markera att de helt eller delvis tillåter spridning, användning eller bearbetning av sitt verk under vissa villkor.

DAGSTIDNING – en allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär, som normalt utkommer med minst ett nummer per vecka. I Sverige utkommer cirka 160 dagstidningar, men alla kommer inte ut varje dag.

DEADLINE – tidsgräns för när arbetet ska vara klart.

DEBATTARTIKEL – argumenterande text som uttrycker skribentens åsikt. Debattartiklar skrivs ofta av gästskribenter som inte behöver vara journalister, utan exempelvis kan vara forskare eller politiker.

DRAGBILD/DRAGARBILD – en bild som dominerar sidan och som syftar till att dra till sig läsarens uppmärksamhet.

EDITION – del av tidningens upplaga, kan vara en geografisk edition.

ENSAMRAD – ofullständig rad överst i en spalt, där nästa rad är början på ett nytt stycke. En redigerare ska undvika ensamrader i texterna.

EFTERTEXTANNONS – annons om bilar, fastigheter med mera som kommer i slutet av tidningen efter nyhetssidorna.

ETTAN – tidningens förstasida.

FAKTARUTA – avgränsad textruta med faktauppgifter i anslutning till annan text.

FEATURE – specialartiklar eller reportage som är mer tidlösa än nyhetsmaterialet.

HUSHÅLLSTÄCKNING – antal distribuerade tidningsexemplar per 100 hushåll.

HÖJDARE – stående bild i motsats till breddare.

INDRAG – markerar nytt stycke i en text.

INGRESS – inledningen till en artikel, skrivs ofta med fet eller halvfet stil.

INSÄNDARE – argumenterande text som är skriven av någon utomstående, exempelvis en läsare som vill framföra sin åsikt i tidningen.

INTERVJU – en journalistisk metod för att få nyheter och information genom att fråga någon. Att journalisten har gjort en intervju visas oftast med pratminut.

KRÖNIKA – en personlig reflexion kring ett tema, där journalisten är starkt närvarande och redovisar ett personligt engagemang.

KÅSERI – text som är betydligt mer lättsam än krönikan. Det viktigaste syftet är att roa läsaren.

LAYOUT – grafisk utformning, tidningens utseende.

LEDARE – argumenterande tidningsartikel som uttrycker tidningens, ofta politiskt inriktade, åsikt i någon fråga; vanligen med fast placering på någon av de första sidorna. De som skriver ledartexter skriver vanligen inte nyhetsartiklar.

LOGOTYP – tidningshuvud eller firmanamn.

LÖP – löpsedel eller affisch som gör reklam för tidningens innehåll och som sätts upp utanför kiosker och butiker.

MELLIS – mellanrubrik som används för att göra texten mer lättläst.

MIKROBLOGG – en variant av bloggen, fast med kortare meddelanden/texter. Det kan vara små korta meddelanden om hur du mår, vad du gör eller länkar vidare till något intressant på nätet. Twitter är ett exempel på mikroblogg med begränsat antal tecken i inläggen.

MO Allmänhetens Medieombudsman – behandlar klagomål där anmälaren anser att en tidning har brutit mot god publicistisk sed.

MOBIL-TV – innebär att man kan se på tv direkt anpassad för mobiltelefonen.

NEDRYCKARE – förklarande rad under en huvudrubrik.

NOTIS – kort nyhetstext.

NYHETSARTIKEL – en journalistisk text som handlar om något som nyss har hänt i vår omvärld – allt från krigsutbrott till det senaste fotbollsderbyt.

NYHETSGRAFIK – bild eller illustration som förklarar en text, till exempel kartor, tabeller och diagram.

PAGINERING – sidnumrering.

PERSONPORTRÄTT – intervju med en person i fokus. Frågor och svar markeras ofta. En tillhörande faktaruta om personen är vanligt.

PODCAST – podsändning eller podradio, en metod för att publicera ljud och film via nätet.

PRATMINUS – talstreck som används vid citat och direkt anföring, i stället för citationstecken.

PRESSMEDDELANDE – även pressrelease, kort meddelande med nyhetsvärde som skickas från företag och organisationer till medier i syfte att få ut ett visst budskap, helst i form av en nyhetspublicering.

PUFF – kort sammanfattande text på tidningens förstasida som hänvisar till en artikel inne i tidningen.

RECENSION – text där journalisten uttrycker sin personliga åsikt om teater, film, musik, litteratur, konst eller liknande.

REDAKTÖR – äldre uttryck för journalist, används numera för att beteckna arbetsledare eller speciella medarbetare som insändarredaktör och familjeredaktör.

REDIGERARE – redaktionell medarbetare som går igenom texter, väljer bilder, sätter rubriker och sammanställer tidningssidor.

REPORTAGE – tidningstext med miljö- och närvarokänsla, friare disposition och mer utrymme för reporterns personliga berättande.

RESEARCH – insamling av uppgifter och källor som journalisten gör inför sitt skrivande.

RSS – teknik som gör det möjligt att från exempelvis en nyhetssajt automatiskt få korta notiser om nyheter och aktuella händelser i mobiltelefonen.

RUBRIK – tidningstexternas motsvarighet till andra texters överskrift. Kommer från latinets rubrica som betyder röd färg. Senatsbeslut offentliggjordes i Romarriket på uppspikade gipstavlor. Tavlorna hade överskrifter i röd färg.

SCOOP – egen, ofta avslöjande, nyhet som slår ut allt annat.

SOCIALA MEDIER – sajter där användarna själva kan bidra med innehåll, så kallat användargenererat material, och "umgås" med varandra samtidigt som de tar del av information.

SPALT – tidningens sidor är indelade i ett antal spalter. En fullformatstidning har oftast åtta spalter per sida, vilket ger en spaltbredd på 43–45 millimeter.

TABLOID – tidningsformat som är hälften så stort som fullformat (broadsheet). De flesta dagstidningar trycks numera i tabloidformat.

TT NYHETSBYRÅN – stor nyhetsbyrå som förmedlar nyheter till bland andra tidningar. Hette tidigare Tidningarnas Telegrambyrå. Kallas allmänt bara för TT.

TYPSNITT – bokstavsform, till exempel Times och Helvetica. Kallas även teckensnitt.

WIKIPEDIA – en internetbaserad encyklopedi med innehåll som utvecklas och uppdateras av användarna själva.

VINJETT – minirubrik eller dekoration, som fungerar som igenkänningsmärke för återkommande inslag i tidningen.

VINKEL – den infallsvinkel en journalist väljer för att presentera sitt material i en tidningstext.

VÄNSTERKRYSS – placering av den viktigaste nyheten, längst upp till vänster på sidan. ■